

Максим Караджієв

## РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА: ВОЄННИЙ СТАН, ЯК ОСОБЛИВИЙ ПРАВОВИЙ РЕЖИМ

Збройні воєнні конфлікти між українськими державами або національними рухами з одного боку, та російськими державами з іншого боку, що тривають майже тисячоліття, з перервами, починаючи з давніх часів Київської Русі і по теперішній час, логічніше по своїй суті і комплексі завдань, які вони ставлять для свого вирішення на повістку денну, слід називати у майбутньому, як російсько-українські війни.

Для української сторони більшість збройних конфліктів мали за мету відстояти незалежність, самобутність і, в кінцевому рахунку – свободу своєї держави. У свою чергу російська сторона завжди категорично і цілеспрямовано виступала за втілення у життя споконвічної загарбницької ідеї починаючи з Київської Русі – нав'язати нам ідею не господаря на своїй території, а, в кращому варіанті статус «меншого» брата, а в більшості, що часто звучало за ширмою воєнних баталій – рабів і людей нижчого сорту, у порівнянні з російською данністю, яка, як в історичному так і в етнічному плані була досить недосконалою, а тому по своїй природі конфліктною починаючи з сивої минувшини. І не потрібно піднімати нині спеціально під ідеологічну диктовку створені за замовленням численні історичні матеріали і архівні докази. Досить згадати один з перших політичних конфліктів за часів Юрія Долгорукого, на той час ростовсько-суздальського князя і Ізяслава Мстиславича у боротьбі за Київський престол (1148–1154 рр.). Вже тоді можна було переконливо помітити всю сутність «добросусідської» політики «старшого» брата, яка не стала теплішою протягом наступних століть.

Не є виключенням із списку військових конфліктних ситуацій і нинішня російсько-українська війна, як чергове масове знищення українського народу, мирного населення і військовослужбовців, яке є реально наявним ось уже протягом більше восьми років і яким прикривались спочатку, як ширмою АТО. Так звана, Антитерористична операція, яка роками вирішувалася за допомогою всього наявного воєнного арсеналу Збройних Сил України! Я б запропонував би того «військового стратега», який придумав цей, у цьому однозначно переконаний, комусь зручний і алогічний, згідно загрозливій ситуації у державі, термін, рекомендувати на «лауреата» Нобелівської премії! І це у той час, коли вже була обплакана Небесна Сотня, що згоріла на Майдані і практично, по змісту скоєних актів і займаної території, АТО було малоефективним кроком у подальших операціях ЗСУ.

Як ключовий свідок для адвокатів Віктора Януковича, Олександр Турчинов у інтерв'ю «24-му каналу» пізніше зізнається, що говорив на

початку 2014 р. неправду, називаючи українську армію готовою дати відсіч Росії. «Я розумів, що знайдеться багато «фейкових диванних героїв» чи ворогів України, які будуть підміняти поняття і брехати про події, які були у той час. Я був змушений заспокоювати людей, говорити, що у нас є армія, що вона вас захистить. Для того, щоб у країні не було паніки», – сказав він. «Водночас, українську армію намагались реанімувати. Провели інтенсивні навчання, і далі – трохи натреноване військо розподілили на найбільш загрозливі частини кордону» – говорив каналу Олександр Турчинов [1, с. 186].

Але воєнний стан, як особливий правовий режим, чомусь, не запровадили. Як так могло статися? «Коли почався сепаратистський шабаш, мені дуже допомогло би запровадження воєнного стану. Скажімо, це передбачає введення цензури. Російські ЗМІ тоді вели війну проти нас, багато ЗМІ українських тоді це підхоплювали. Мені би запровадження воєнного стану допомогло би заспокоїти суспільство, протистояти агресії. І я дав наказ підготувати розпорядження про запровадження воєнного стану. Але воно не дає права на застосування зброї», – сказав тодішній виконувач обов'язків президента. Заручитись підтримкою на відомому засіданні РНБО 28 лютого 2014 р. йому не вдалось, каже Турчинов. Багато хто з тодішніх політиків вважав, що це надало би йому необмежену владу, адже воєнний стан не дозволяє проводити виборів. Так Україна і залишилась без воєнного стану, проте, зрештою, з наявністю АТО, сказав свідок. І це був один із важливих чинників, що Україна не змогла дати достойної відсічі російській агресії і втратила тимчасово частину своєї території [2, с. 196].

В Україні воєнний стан визначається, як особливий правовий режим, що вводиться у разі загрози національній безпеці. Запровадження воєнного стану пропонується РНБО, погоджується Президентом, і затверджується рішенням Верховної Ради України. Виявляється вся політична еліта України, її найбільш відомі представники і керівники парламентських партій просто здали Україну агресору і зрадили Майдан. І воєнний стан не ввели. Хоча могли і тоді весь хід російсько-української війни був би інший [3, с. 405].

Хоча Закон «Про правовий режим воєнного стану» було прийнято у 2000 р. за президента Леоніда Кучми. Зміни у нього вносились у 2003, 2008, 2010, 2012 та 2014 рр.

28 травня 2015 р. у програмі «Рік Порошенка» Президент повідомив, що указ про введення воєнного стану в Україні буде підписаний, якщо буде порушено перемир'я і відбудеться наступ на позиції Збройних сил України. На той час лідери країн «нормандської четвірки» в декларації, ухваленій після 14-годинних переговорів у Мінську 11–12 лютого 2015 р., погодили декларацію, яка була прямою зрадою України, в якій зобов'язались поважати суверенітет та територіальну цілісність України і домовились проводити регулярні зустрічі для того, аби впевнитись, що

мінські мирні домовленості виконуються на практиці після п'яти місяців їхнього саботажу озброєними сепаратистами на Донбасі. Переговори між керівниками України, Німеччини, Франції і Росії, Петром Порошенком, Ангелою Меркель, Франсуа Олландом та Володимиром Путіним, тривали з 19:00 години 11 лютого до 9-ї години ранку 12 лютого то виключно у лідерському форматі, то із залученням членів делегацій, серед яких були глави дипломатій чотирьох країн [4, с. 1].

І це у той час, коли у районі Дебальцеве, в оточенні більше п'ятнадцяти тисяч сепаратистів і російських військ, стояли на смерть майже дві тисячі українських оборонців. 20 лютого 2015 р. Юрій Бутусов оприлюднив дані щодо оцінки втрат українських силовиків у боях за Дебальцеве: 159 загиблих, 118 полонених, 36 зниклих безвісти.

Але на початку війни, бо цей історичний факт історично і документально зафіксований, а як відомо – слова із пісні не викинеш – 13 квітня 2014 р. в Україні уже була спроба оголосити початок особливого стану у державі, проведення, так званої, Антитерористичної операції, без введення воєнного стану, що було б виходячи із ситуації, коли окупанти уже захопили Крим і частину території Сходу, значно логічнішим із обов'язковим залученням Збройних сил України. Але політики думали про своє власне майбутнє у державі без Януковича, а не про долю України і її народу і у більшості своїй, за словами Олександра Турчинова, проігнорували його пропозицію. Наступного дня був підписаний і відповідний Указ «Про невідкладні заходи щодо подолання терористичної загрози і збереження територіальної цілісності України» – офіційний початок Антитерористичної операції.

Але воєнного стану введено не було. Причиною неприйнятності введення воєнного стану навесні 2014 р. Олександр Турчинов назвав серед інших чинників – необхідність провести президентські вибори, що обрали б в Україні законного президента. Хоча, на мою думку, очільник держави, хоч і тимчасовий, повинен був бути більш рішучим і відповідальним, коли на плаху історії була поставлена незалежність і свобода народу України. Наслідки тієї нерішучості досить наявні на першому етапі російсько-української війни до 24 лютого 2022 р. Десятки тисяч загиблих, поранених, полонених і інвалідів. І, не менш, важливе – тимчасова втрата території держави – весь Крим і 7,2 % Східних областей України [5, с. 1].

А уже сучасний етап війни вказав, що метою всіх російсько-українських загарбницьких війн було і є нині знищення ще у корінні всього того, що пов'язано з витоками українського Ренесансу, самобутності і ідентичності народу України, а вже потім – залишити загарбану територію нашої держави під російським контролем. Тому, уже о 5 годині 30 хвилин 24 лютого 2022 р. воєнний стан в Україні був введений Верховною Радою і Указом № 64/2022 президента України Володимира Зеленського, згідно статті 5 Закону України «Про правовий

---

режим воєнного стану».

А чи могло б таке статися, якби на початку російської агресії, ще у 2014 р., були б прийняті і відповідні подіям державні заходи? Я, глибоко, переконаний, що ні. Тому я не можу зрозуміти – чому воєнний стан не був прийнятий, як основний правовий чинник наявності війни? А немає його, то і сам факт війни відсутній.

### **Список використаних джерел**

1. Воєнний стан // Юрид. енцикл. ред. кол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.). – К.: Укр. Енцикл. ім. М. П. Бажана, 1998–2004.
2. Політологічний енциклопедичний словник / уклад.: Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна. За ред. М. П. Требіна. – Х.: Право, 2015. – 816 с.
3. Смолянук В. Воєнний стан // Політич. Енциклопедія. / редкол.: Ю. Левенець (голова). – К.: Парламен. видавництво, 2011. – 808 с.
4. Хоменко С. Що таке воєнний стан? // ВВС Україна. – 2014. – 2 березня.
5. Що таке воєнний стан, як він може вплинути на майбутні вибори, роботу ЗМІ і мої права? // Укр. правда. – 2018. – 26 листопада.

**Олена Карпеченко**

## **АГРАРНА ПОЛІТИКА ДЕНІКІНСЬКОГО УРЯДУ**

Доба Української революції (1917–1921 рр.) була позначена співіснуванням та боротьбою за владу в Україні різних політичних режимів. Найбільш напруженим періодом війни за незалежність для молоді української державності був 1919 рік, коли їй довелося виступати супротивником антагоністів, які вели запеклу боротьбу за владу в колишній Російській імперії – радянського режиму на чолі з більшовиками та ліберально-консервативного Білого руху.

Генерал Антон Денікін вважав Україну дуже важливою складовою великодержавної Росії, без якої остання втратила б значну частину імперського потенціалу і стверджував, що «ніяка Росія – реакційна чи демократична, республіканська чи авторитарна, не допустить відторгнення України» [1, с. 10].

Аграрне питання у внутрішній політиці уряду А. Денікіна мало надзвичайно важливе значення.

Акцент на середньозаможне і заможне селянство, підтримка малоземельного вмотивовувалися тим, що за роки революції та Громадянської війни серед селянства посилювалася майнова диференціація. Переважну більшість селянських господарств, зокрема Півдня Росії, становили заможні. Згідно з радянськими офіційними даними, 36 % від загальної чисельності селянських господарств південних регіонів краю